

potřebám — lidí a zvířat domácích. To se stalo dle uvozovacího výnosu ministerstva spravedlnosti ze dne 17. dubna 1917, věstník čís. 17 proto, by čeleno bylo obvyklé námitce osob odpovědných pro předražování, že předražené zboží není pro potřebu lidskou nezbytným. Nemá se proto, jak tomu bylo dle zmíněných dřívějších císařských nařízení, zkoumati, zda životní potřeba, která má býti dotyčným předmětem uspokojena, je nutnou a nezbytnou, nýbrž směrodatným je pouze, zda je tu životní potřeba vůbec a slouží-li jí ten který předmět. Dle toho neklade se důraz na náležitost nezbytnosti, větší nebo menší potřeby, užitečnosti neb účelnosti toho kterého předmětu, nýbrž rozhodno je jen, slouží-li předmět ten vůbec životním potřebám lidí. Není proto také na místě, omezovati pojem a obor předmětů potřeby na předměty potřeby denní, jak lichevní soud mylně za to má, nebo na předměty, způsobilé sloužiti potřebě všech a hodící se pro kohokoliv; dosti na tom, že používání jich jest potřebou jisté značnější části obyvatelstva. S hlediska těchto úvah, kryjících se plně se stanoviskem, zrušovacím soudem ve směru tomto důsledně zaujímaným, nelze z pojmu předmětů potřeby vylučovati zábavné knihy a hudebniny neb obrázkové knihy pro mládež, kdyžť věci ty slouží i potřebám výchovným a vzdělávacím a nikoli k ukojení choutek přepychových. Máť zákon na zřeteli zabezpečiti také ukojení potřeby ohledně takových předmětů, které slouží životním potřebám člověka naší doby a naší kultury. Je pak kulturní potřebou značné části obyvatelstva všech vrstev, věnovati volnou chvíli četbě knih zábavných, jež, odezírá-li se od knih závadných a méněcenných, jsou nejen osvěžením a vzpruhou pro ducha, nýbrž též zdrojem vzdělání a zušlechtění, tudíž způsobilé, zvýšiti kulturní a mravní úroveň jednotlivce i národa. Pokud jde o obrázkové knihy pro mládež, mají tyto nepopíratelný význam paedagogický, napomáhajíce doplňovati a zdokonalovati školní vzdělání a výchovu a tvoříce takto do jisté míry důležitou složku této výchovy. Netřeba šířiti se též zevrubně o tom, že hudbu čítati dlužno k nejkrásnějším uměním vůbec, ona poskytuje nejen milou zábavu, nýbrž vzdělává též duši a zjemňuje srdce. Český lid pak zejména pěstuje hudbu ode dávna se zvláštní zálibou. Nelze proto ani hudebninám odpírati ráz předmětu potřeby. Z hořejších úvah plyne, že lichevním soudem byl pojem předmětu potřeby ve smyslu § 12, odstavec třetí, vládního nařízení ze dne 3. září 1920, čís. 516 sb. z. a n., pokud se týče § 1. tohoto nařízení a § 1. zák. čís. 568/19 nesprávně vyložen a tím zákon v těchto ustanoveních porušen.

Čís. 758.

Předražování (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n.).

Kompensační obchod karbidem.

Skutková podstata trestných činů dle §§ 7 a 11 čís. 4. lich. zák. nepředpokládá úmyslu zjištného.

Ideální souběh trestného činu dle §§ 7 a 11 čís. 4. lich. zák.

Řetězovým obchodem jest jakékoliv jednání, jež — rozmnožujíc počet činitelů při přechodu zboží z výroby do spotřeby hospodářsky nutných a účelných — přechod ten prodlužuje a tím pravidelně zboží zdražuje zbytečně o výlohy, náklady a zisk neužitečného překupníka. Lhostejno, zda obchod zbožím, o nějž jde, jest volným čili nic; lhostejno, zda zby-

tečným článkem jest dodavatel pachatelův nebo jeho odběratel nebo právě pachatel sám.

Otázku přemrštěnosti ceny dlužno řešiti vzhledem k věcné hodnotě zboží a v první řadě s hlediska vlastních nákladů.

(Rozh. ze dne 6. března 1922, Kr I 746/21.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnosti obžalovaných do rozsudku lichevního soudu při krajském soudu v Chebu ze dne 18. prosince 1920, pokud jím byli obžalováni uznáni vinnými přečinem dle § 11 čís. 4 a přestupkem dle § 7 (1) lich. zák., vyhověl však stížnosti státního zastupitelství do téhož rozsudku, pokud jím byl obžalovaný Albín E. sprostěn z obžaloby pro přečin dle § 11 čís. 4 lich. zák., rozsudek v tomto směru zrušil a vrátil věc prvému soudu, by ji znovu projednal a rozhodl — mimo jiné z těchto

důvodů:

Zmateční stížnost Jiřího K-a dovozuje z důvodu čís. 9 lit. a), správně též čís. 10 § 281 tr. ř., že v jediné směně karbidu za vepřové maso, stěžovatelem provedené, nelze spatřovati pletichy, že tato směna nebyla způsobila, stupňovati cenu karbidu a že jediný čin stěžovatelův nemůže zakládati skutkové podstaty jak pletich, tak i předražování dle § 7 zákona o válečné lichvě. Stížnost je na omylu. V odpor vzatý rozsudek nečiní stěžovatele — jak uplatňuje stížnost — zodpovědným za to, co ujednali mezi sebou jiné osoby, ač prý stěžovatel odepřel, přistoupiti na jejich podnět; rozsudek naopak zjišťuje, že stěžovatel souhlasil se směnou, ku které dal podnět výbor pro opatrování poživatin, že kompenzační směna karbidu a vepřového masa nejen se dala s vědomím stěžovatelovým a za jeho souhlasu, nýbrž že provedení její a vydání karbidu S-ovi bylo umožněno toliko spolupůsobením stěžovatelovým. Že stěžovatel jednal — což rozsudkem zjištěno není — k příkazu správy podniku a v mezích svého oprávnění jakožto úředník podniku, bylo by bez významu; neboť není povinnosti k poslušnosti vůči příkazům protizákonného obsahu neb účelu. Je rovněž bez významu, že se rozsudek zakládá na jediné směně pokud se týče na jediném případě převodu zboží; skutková podstata přečinu dle § 11 č. 4 zákona o válečné lichvě nepožaduje opakování nebo provozování obchodů po živnostensku, nýbrž může býti naplněna také ojedinělým řetězoobchodnickým nebo pletichářským nakládáním se zbožím; ostatně jde — byť to stížnost neuznala, při zjištěné činnosti o více souběžných úkonů (dohoda o směně a způsobu provedení, přijetí masa, vydání karbidu, vyhotovení a přijetí nepravdivé stvrzenky o hotovém zaplacení masa); zákon nevyhledává způsoblost zvyšovati cenu právě při případných úkonech klamných, nýbrž při pletichách jakožto celé činnosti pachatelově; bezprávným pak je každé zvyšování ceny, nastavši pletichami, poněvadž dle válečného a poválečného zákonodárství má spotřebitelstvo právo, by se mu dostalo předmětů potřeby za ceny, které výrobní ceny převyšují jen o náklady a zisky řádného obchodu. Rozsudek neshledává pletichy v pouhé skutečnosti směny karbidu za vepřové maso, nýbrž v tom, že tato směna byla provedena způsobem nekalým,

se zásadami reálního obchodování nesrovnatelným, který se měl zastříti tím, že k ponuknutí stěžovatelu S. na oko potvrdil, že mu dodávka masa byla zaplacená hotovými penězi. Z těchto úvah jest i bezpodstatná další námitka, že obchod karbidem byl volný. Skutková podstata pletich nevyhledává způsobilosti, účinkovati ve směru vzestupném na cenu všeho zboží toho druhu, jímž bylo pletichářsky obchodováno, tedy na ceny běžné, obecné; je proto bez významu, byly-li mimo tovární (patrně v obchodě pokoutním) placeny ceny 10—16 K za 1 kg; stačí, mohl-li zmíněný účinek (a to v poměru k výrobním, továrním cenám) nastati co do onoho množství zboží, které činnost pachatelova zasáhla; že způsobilost, stupňovati cenu karbidu v tomto smyslu tu byla, zjišťuje nalézací soud, ba zjišťuje, že zmíněný účinek skutečně nastal, totiž, že si stěžovatel dal poskytnouti za karbid cenu, která převýšila tehdejší tovární cenu o více než dvakráte; působivosti pletich na cenu ve směru vzestupném není na závalu, že byla státem stanovena prodejní cena tovární, ježto pokoutní, pletichářský obchod cen úředně stanovených nedbá, nýbrž domáhá se a docílí cen mnohem vyšších. Po subjektivní stránce předpokládá skutková podstata pletich pouze — nalézacím soudem zjištěné — vědomí pachatelovo, že jeho činnost je způsobilá, stupňovati cenu předmětu; nevyhledává však úmyslu zjištěného; ani skutková podstata přestupku dle § 7 zákona o válečné lichvě nepožaduje, by pachatel se domáhal prospěchu pro svou osobu, což se jasně podává ze slov, v tomto § a v § 18 zákona o lichevních soudech použitých: »sobě nebo jinému... poskytnouti nebo slíbiti«; je proto lhostejno, že stěžovatel sám nemohl dosíci majetkových prospěchů ze zjištěné své činnosti. Mylným jest konečně i náhled stížnosti, že týž čin nemůže zakládati současně předražování dle § 7 a pletichy dle § 11 č. 4 zákona o válečné lichvě; oba tyto trestné činy mají zcela samostatné, na sobě nezávislé skutkové podstaty a mohou proto konkurovati; k pletichám stačí jakékoliv z normálního obchodování vybočující jednání, všeobecně způsobilé, stupňovati cenu předmětu potřeby; přestupek dle § 7 předpokládá požadování zřejmě přemrštěné ceny; činnost stěžovatela, nalézacím soudem zjištěná, naplňuje skutkové podstaty obou trestných činů; obžalovaný K. nakládal s karbidem způsobem, reálnímu obchodování neznámým, způsobilým cenu karbidu stupňovati, a požadoval, pokud se týče dal podniku, v němž jest úředníkem, poskytnouti za karbid takto zcizený zřejmě přemrštěnou cenu. Kdyby byl správným náhled, stížností hájený, zůstala by ta neb ona část zjištěné činnosti, přesahující rámec toho neb onoho trestného činu, beztrestnou. Stížnost byla proto jako neodůvodněná zavržena.

Zmateční stížnost Josefa K-a uplatňuje v oné části svých vývodů, jejíž vyřízení bylo vyhrazeno veřejnému roku, že v činnosti stěžovatelově nelze spatřovati skutkovou podstatu trestných činů, jimiž byl uznán vinným, dovolává se tedy jedině zmatečního důvodu č. 9 lit. a) Šu 281 tr. ř., ač připojuje, že trestný skutek, na němž se rozhodnutí zakládá, nesprávným vyložením zákona byl uvažován dle trestního zákona, jenž se k němu nevztahuje (č. 10). Co do přečinu řetězového obchodu dovozuje stížnost, že řetězovým obchodem míní se všeobecně takový obchod, který jednak se provozuje neoprávněnými osobami, jednak se vztahuje na předměty, jichž prodávající v době prodeje po ruce nemá,

jichž snad ani neviděl a jež teprve po ujednaném odprodeji hledí sobě opatřiti, by docílil mezipřekupnického zisku. Stížnost je na omylu. Zákon o válečné lichvě chrání spotřebitelstvo proti působivosti mimořádných poměrů válkou vyvolaných, pro něž zejména namnoze ochabla, ne-li přestala soutěž obchodníků a výrobců, jež jinak — za poměrů normálních, kdy zásobování obyvatelstva předměty potřeby dostatečnou jejich výrobou, po případě jejich dovozem jest kryto — ceny těchto předmětů stlačovala na míru co možná nejnižší a zejména vyřazovala každý způsob obchodování, při němž se účastňoval větší počet překupníků nebo nastávaly větší náklady, výlohy a mezizisky, než k převodu zboží z výroby do spotřeby bylo zapotřebí; zákon přejímaje úkoly jindy účinné soutěže — sleduje proto zákazem řetězového obchodu účel, by přechod zboží z výroby do spotřeby se dál cestou co nejkratší s výlohami, náklady a zisky co nejmenšími, tedy i co nejmenším počtem činitelů; pojem řetězového obchodu naplňuje proto jakékoliv jednání, které — rozmnožujíc počet činitelů při přechodu zboží z výroby do spotřeby hospodářsky nutných a účelných o další zbytečný mezičlánek — přechod ten prodlužuje a tím pravidelně zboží zdražuje zbytečně o výlohy, náklady a zisk neužitečného překupníka. Zákon nerozeznává, zda je pachatel jinak živnostensky k obchodování oprávněn čili nic; stížnost je na omylu, má-li za to, že protokolovaný nebo jinak živnostensky oprávněný obchodník smí použití jakékoliv příležitosti překupnické k osobnímu výdělku a zisku; zákonná ochrana spotřebitelstva byla by neúplná a nedostatečná, kdyby nepodřizovala i činnost oprávněných jinak živnostníků a obchodníků hlediskům účelnosti a prospěšnosti pro spotřebitelstvo a nečelila i rejdm takovýchto osob, které — majíce na mysli jen osobní zisk — zboží na úkor spotřebitelů zbytečně zdražují nebo zdržují. Řetězový obchod páše tedy i obchodník, třeba jinak živnostensky oprávněný, vsunuje-li se — jak nalézací soud ohledně stěžovatele v rozsudku zjišťuje — do přechodu zboží na úkor spotřebitelstva jako zbytečný překupník za tím účelem, by sobě zjednal neodůvodněný a proto neoprávněný mezizisk, tím, že nekupuje u výrobce a neprodává přímo spotřebiteli, nýbrž kupuje ku dalšímu zcizení, — nebo vsunuje-li se vůbec jakýmkoliv způsobem jako zbytečný článek do přechodu zboží od výrobce ku velkoobchodníku, od tohoto k maloobchodníku a od maloobchodníka ku spotřebiteli v případech, kde zmíněné dva mezičlánky, totiž velkoobchodník a maloobchodník, jsou hospodářsky nutny a odůvodněny. Zákon nerozeznává, zda má pachatel v době prodeje zboží již po ruce, či opatří-li si je teprve po zajištění odbytu; zbytečné zdražování — zdržování zboží může nastati jak v tomto tak i v onom případě. Ani osobního zisku pachatelova — který ostatně nalézací soud ohledně stěžovatele zjišťuje — zákon nevyhledává; zbytečné zdražování — zdržování může nastati již výlohami a náklady zbytečného mezičlánu — překupníka. Zdali obchod tím kterým zbožím je volný či obmezen, má význam s hlediska jiných trestných pletich, jest však bez významu pro pojem řetězového obchodu, jehož podstatou a důvodem trestnosti není skutečnost, že bylo obchodováno, nýbrž okolnost, že se tak stalo způsobem, který zbytečně na úkor spotřebitelů přechod zboží prodlužoval nebo zboží zdržoval. Okolnost, že výroba karbidu byla nedostatečná a že opatření vlády za účelem zásobování obyvatelstva svítivý minula se výsledkem, a že proto poptávka po karbidu byla nad

míru naléhavá, jest jedním z následků mimořádných poměrů poválečných, jejichž působivosti zákon o válečné lichvě čelí a nemůže proto činiti bez-trestnou činnost stěžovatelovu, přičítací se ustanovením tohoto zákona. Okolnost, že, jak stěžovatel tvrdí, t. zv. kompenzačními obchody veliké množství karbidu stalo se předmětem pokoutního obchodu, tedy řetězo-obchodových a pletichářských rejdů, tedy rozsáhlé trestné činnosti jiných osob, nezbavila zákon účinnosti a platnosti a neopravňovala ani oprávněných obchodníků, by sami těchto rejdů se účastnili a zejména ne, by se jich účastnili za účelem docílení neoprávněného zisku. Zbytečné, hospodářsky neodůvodněné zdražování zboží, jemuž zákaz řetězového obchodu čelí, nastává již výlohami a náklady zbytečného překupníka; že i v tomto případě činností stěžovatelovou nejen mohlo nastati, nýbrž skutečně nastalo, nalézací soud bezvadně zjistil. Námitka stížnosti, že stěžovatel prodával karbid za tutéž cenu, za kterou jej přenechala továrna dodavateli masa, nedbá zjištění nalézacího soudu, že stěžovatel koupil část karbidu za cenu levnější a že docílil hrubého výdělku 600 K, o nějž karbid se zdražil pro odběratele stěžovatelovy a důsledkem toho i pro spotřebitelstvo. Obchod čerpá oprávnění svého bytí a nárok na výdělek (zisk) jediné ze své hospodářské funkce, z prospěšnosti své činnosti s hlediska spotřebitelstva; z úkonů hospodářsky zbytečných, pro spotřebitelstvo neužitečných, zejména z manipulací rázu trestného, řetězoobchodového neplyne pachatel, třeba živnostensky jinak oprávněnému, žádné právo na zisk — výdělek; je proto lhostejno, zdali a jaká část přebytku mezi nákupní a prodejní cenou stěžovatelovou vypadá na všeobecnou jeho režii a zdali docílený zisk — předpokládajíc úkon řádného obchodování — byl by přes nepatrnost námahy a nepatrnou ztrátu času vzhledem na množství zboží přiměřeným. Ohledně přestupku § 7 zákona o válečné lichvě dovozuje stížnost, že prodejní cena stěžovatelova (8 K za 1 kg) není přemrštěná; stěžovatel koupil část karbidu po 6 K, část po 8 K, obecní úřad v Ž. prodával karbid po 7 K 50 h 1 kg, továrna dala si od S-a zaplatiti 8 K za 1 kg; tovární cena 2 K 45 h až 2 K 65 h byla jen nominální cenou, za kterou nebylo možno karbid dostati; v létě a na podzim 1920 byla stanovena tovární cena 6 K 40 h; skutečně pak prodával se karbid mnohem draže, ba i až po 16 K za 1 kg. Než výše obecné, obvyklé ceny, jakož i cen, za něž jinak karbid se prodával, je bezvýznamna pro posouzení otázky, je-li cena stěžovatelem požadovaná zřejmě přemrštěná, kteroužto otázku — jak správně učinil nalézací soud — dlužno řešiti vzhledem k věcné hodnotě zboží a v první řadě s hlediska vlastních nákladů, s tohoto hlediska pak nemůže býti pochybnosti o zřejmé přemrštěnosti ceny, stěžovatelem požadované, když zisk stěžovatelův dle zjištění nalézacího soudu činil 800 K, a stěžovatel jakožto zbytečný, neužitečný překupník vůbec nemá nároku ani na nějaký zisk ani na odměnu ani na náhradu nákladů. Stížnost byla proto jako neodůvodněná zavržena.

Zmateční stížnost státního zastupitelství. Nalézací soud sprostil obžalovaného Albína E. z obžaloby pro přečin § 11 č. 4 zákona o válečné lichvě a to co do řetězového obchodu z toho důvodu, že obžalovaný převzal nákup karbidu jen v tomto ojedinělém případě k žádosti Č-ové a, by jí prokázal ochotu, a že nemusil věděti, že K., od něhož karbid koupil, je neoprávněným překupníkem. Právem napadá zmateční stížnost veřejného žalobce, dovolávajíc se zmatečního důvodu § 281 č. 9 lit. a) tr. ř. — tento

výrok jakožto právně mylný. Skutková podstata řetězového obchodu nepožaduje opětování nebo provozování obchodů po živnostensku, neboť zbytečné zdražování předmětů potřeby může nastati již prvním a ojedinělým splněním této skutkové podstaty. Ochota vůči G-ové není než pohnutkou činu a nevylučuje vědomí pachatelovo, jež předpokládá zmíněná skutková podstata; tím méně, že obžalovaný mohl se úkolu, v nějž se z ochoty uvázal — aniž by se (předpokládajíc zjištěné vědomí) střetl se zákonem — zhostiti též nákupem karbidu na účet G-ové, vyúčtuje jí nákupní cenu a výlohy mu vzešlé. Pojem řetězového obchodu naplňuje jakékoliv jednání, které — rozmnožujíc počet činitelů při přechodu zboží z výroby do spotřeby hospodářsky nutných a účelných o další neužitečný mezičlánek — zboží zbytečně zdražuje; zákon nerozeznává, zdali je zbytečným mezičlánkem dodavatel pachatelův či jeho odběratel či prá v e p a c h a t e l s á m; z rámce řádného normálního obchodování se vymyká, kupuje-li pachatel (byť i od oprávněného obchodníka) a prodává-li (byť i oprávněnému obchodníku) n a v l a s t n í ú č e t, aniž by byla tato činnost na vlastní účet pro spotřebitelstvo nutná neb účelná, jediné z a t í m ú č e l e m, by sobě zjednal hospodářsky neodůvodněný, neoprávněný překupnický zisk. Nalézací soud použil proto nesprávně zákona v ustanovení § 11 čís. 4 zákona o válečné lichvě, když zjištěnou činnost obžalovaného posuzoval — jak po objektivní, tak po subjektivní stránce — výhradně s hlediska osobnosti a obchodnického oprávnění jeho dodavatele a jeho odběratelky a neposuzoval ji také s hlediska osoby a obchodnického oprávnění obžalovaného; totiž s hlediska, nevsnul-li se právě obžalovaný do přechodu zboží jakožto zbytečný mezičlánek — p ř e k u p n í k — těžící z přechodu zboží, ač jeho p ř e k u p n í c k á činnost při řádném přechodu zboží byla naprosto zbytečná. K zbytečnosti vsunutí se obžalovaného jakožto překupníka zboží do jeho přechodu z rukou K-ových do rukou G-ové poukazuje zjištěná okolnost, že karbid koupil a prodal n a v l a s t n í ú č e t, ač žádosti G-ové mohl vyhověti bez zbytečného zvýšení ceny tím, že by byl koupil karbid na účet G-ové; ku vědomí jeho o zbytečnosti vsunutí se, o vymykání se jeho překupnické činnosti z rámce řádného obchodování a o způsobilosti jeho jednání stupňovati cenu předmětu poukazuje zjištění nalézacího soudu, že obžalovaný využíval mimořádných poměrů v úmyslu ziskuchtivém.

Čís. 759.

Obžalovaný, jenž vzdal se opravných prostředků do rozsudku, v němž nebyl obsažen výrok o podmíněčném odkladu výkonu trestu (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 562 sb. z. a n.), může se přes to potom domáhatí na nalézacím soudu, by mu podmíněčný odklad výkonu trestu byl povolen.

(Rozh. ze dne 7. března 1922, Kr II 67/22.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací závřhl v neveřejném zasedání zmateční stížnost státního zastupitelství do usnesení krajského jakožto nalézacího soudu v Uh. Hradišti ze dne 6. prosince 1921, jímž byl obžalovaný povolen podmíněčný odklad výkonu trestu, uloženého jí rozsudkem ze dne 12. března 1921.